

М. М. Відякіна,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри світового господарства та
міжнародних економічних відносин,
Інститут міжнародних відносин Київського національного
університету імені Тараса Шевченка, м. Київ*

НАПРЯМИ МАКСИМІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЕФЕКТІВ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Одна з провідних тенденцій розвитку міжнародного ринку туристичних послуг пов'язана з появою на ньому нових гравців – країн, що розвиваються. Темпи зростання туризму в країнах, що розвиваються, з низьким і середнім рівнем доходу, і в 50 найменш розвинутих країнах приблизно вдвічі перевищують середній світовий показник, і майже втричі – темпи зростання для країн з високим рівнем доходів. У переважній більшості країн на південь від Сахари частка туризму в експорті послуг перевищує 55%, а в експорті товарів і послуг 31 найменш розвинутих країн світу перевищує 20%. Частка ж галузі в експорті послуг в усіх країнах перевищує 60%, а в окремих і 80% [1]. За прогнозами, нові туристичні напрямки випереджатимуть розвинуті країни за обсягами й темпами зростання притоку туристів (щорічно в середньому 30 млн туристів проти 14 млн у країнах з розвинутою економікою). Очікується, що в 2030 році 58% міжнародного притоку туристів припадатиме на країни з ринками, що формуються, в Азії, Латинській Америці, Центральній та Східній Європі, Східному Середземномор'ї, Близького Сходу й Африки [3].

Туризм спричиняє прямі, непрямі й динамічні ефекти для національної економіки. Прямі ефекти стосуються заробітної плати і доходів безпосередньо зайнятих у галузі. Непрямі виникають через туристичний ланцюг вартості й оцінюють економічну активність, яка є результатом кругообігу грошей туристів в межах країни. Вони стосуються підприємств, які не продають напряму послуги туристам (харчування, будівництво, транспорт). У країнах, що розвиваються, цей міжгалузевий вплив додає 60–70% до прямих ефектів [2]. У деяких країнах, що розвиваються, від третини до половини доходів населення від туризму надходить через ланцюги постачання. Щодо динамічних ефектів, розвиток туризму може позначитися на стратегії життєзабезпечення місцевих домогосподарств, діловому кліматі для розвитку малого підприємництва, характері зростання місцевої або національної економіки, інфраструктурі або використанні ресурсної бази, сприяти усуненню гендерних диспропорцій.

Туристична галузь може стати визначальним чинником економічного зростання країн, що розвиваються, особливо тих, в яких можливості диверсифікації економіки є обмеженими. Попри те, що галузь самотужки не здатна протистояти економічним викликам, вона може стати одним із

ключовим інструментів розвитку, тому урядам, громадам та бізнес-колам в країнах, що розвиваються, доцільно було б зосередитися на механізмах максимізації вигод від розвитку туризму.

Так, підприємствам туристичної галузі в приймаючих країнах варто адаптувати свої бізнес-підходи, максимізуючи переваги прямих, непрямих і динамічних ефектів туризму, розширяючи тим самим економічні можливості країн-реципієнтів. До заходів, які б могли вплинути на розподіл прямих ефектів туризму, належать місцевий найм, навчання й підготовка персоналу; взаємодія малого й середнього бізнесу; створення спільних підприємств. Досягнення більших масштабів непрямих ефектів туризму видається можливим через налагодження зв'язків з місцевими та/або малими підприємствами, які постачають продовольчі та інші товари й послуги; навчання місцевих підприємств з питань стандартів закупівель. Реалізувати динамічні ефекти можливо за умови розроблення інфраструктурних проєктів; підтримки малих підприємств і кластерів; планування й підтримки місцевої економіки у разі стихійного лиха; підтримки місцевих бізнес-асоціацій, університетів, навчальних центрів тощо.

Звертаючись до стратегій громад в країнах-реципієнтах, варто виокремити такі пріоритетні кроки як виявлення та охорона природних і культурних активів, які формують основу порівняльних переваг у сфері туризму; заохочення участі спільноти у процесах планування в галузі туризму; сприяння підвищенню якості туристичних послуг тощо.

Стратегічні кроки урядів приймаючих країн полягають у розробленні й реалізації комплексних стратегій туризму; усуненні перешкод для інвестицій і розвитку; розробленні маркетингової стратегії, яка базується на використанні порівняльних переваг країни; запровадженні міжнародновизнаних стандартів туризму; стимулюванні внутрішнього туризму й розвитку культури мобільності місцевого населення; спрямуванні інвестицій в туризм, та пов'язані з ним інфраструктуру, комунікації. Крім того, доцільним могло б стати реінвестування частини доходів від туризму з метою залучення нових туристів (через рекламні та маркетингові стратегії). Важливе значення відіграє допомога місцевим жителям у максимізації економічних вигод від туризму, і в цьому сенсі туристична галузь може стати реальною рушійною силою економічного зростання країн, що розвиваються.

Список використаних джерел

1. Favilla L. dePaula M. Trade in Services: New Growth Opportunities. Tourism as an Internationally Traded Service [Electronic resource] / M. Favilla L. dePaula // UNCTAD XIII Global Services Forum, 2012. – Mode of access : http://unctadxiii.org/en/Presentation/uxiii2012GSF_S1_Favilla.pdf.
2. Mitchell J. Can tourism offer pro-poor path ways to prosperity? Examining evidence on the impact of tourism on poverty [Electronic resource] / J. Mitchell, C. Ashley // Overseas Development Institute. – Mode of access : <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/publications-opinion-articles/110.pdf>.

3. Tourism toward 2030. Global overview [Electronic resource] / World Tourism Organization. – Mode of access : <http://www.e-unwto.org/content/W45127>.

О. А. Вінницька,

аспірант,

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИРОДИ БЮДЖЕТУ

З позиції найбільш відомих шкіл економічної теорії категорія бюджету виражає економічні взаємозв'язки суб'єктів бюджетних відносин. В економічній літературі немає єдності поглядів на дефініцію “бюджет”. Під бюджетом розуміють різні за своєю природою об'єкти: економічну категорію; фінансовий план держави [1, с. 6]; централізований фонд грошових коштів [2, с. 147]; центральну ланку фінансової системи [3, с. 3].

Водночас окремі визначення характеризувалися дуалістичним підходом і представляли місцевий бюджет як: фонди фінансових ресурсів [3], економічну категорію, правовий акт, фінансовий план [4, с. 118–119], розпис доходів і видатків адміністративно-територіальної одиниці [5, с. 59, 62], організаційну форму мобілізації фінансових ресурсів і систему фінансових відносин [3, с. 181], окрему сферу економічних відносин суспільства [6, с. 113].

Зазначимо, що бюджет як невід'ємна частина бюджетно-податкової політики є найважливішим інструментом державного регулювання економіки. Конституційні обов'язки держави перед громадянами забезпечуються її конституційним правом стягувати встановлені законом податки і збори. Таким чином виявляється сукупність відносин своєрідного обміну – згода (обов'язок) громадян платити податки в обмін на суспільні блага.

Отже, держава, яка є одночасно публічно-правовим утворенням і власником державного майна, має зобов'язання, визначені безпосередньо законами, і зобов'язання, встановлені у сфері правових відносин, в яких держава є однією зі сторін, а також фінансові активи у вигляді законодавчо встановлених податків і зборів та активи від управління державним майном.

Так, Р. Штурм зазначав, що державний бюджет є актом, що містить попереднє схвалення державних доходів і видатків [7]. Для того, щоб визначити місце закону про бюджет в системі прав, необхідно встановити правовий зміст його положень. При цьому вважаємо доцільним під час вивчення правової природи бюджету вилучити з розгляду ті норми, які нерідко включаються у текст закону про бюджет, але не мають правового характеру. Правова природа дохідної частини бюджету основана передусім на дії юридичної сили актів, які встановлюють конкретні податки і збори відповідно до права держави вимагати їх сплати платником.